

Selvitys ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunnan menettelyistä eri maissa

Annina Jokinen & Anna-Greta Pekkarinen
Julkistustilaisuus 7.10.2021

HEUNI

Selvitys

- Työ- ja elinkeinoministeriön tilaama, HEUNIn toteuttama
- Aineistona kirjallisuuskatsaus ja ryhmähaastattelut (yhteensä 28 haastateltavaa)
- Kuusi maata:
  - Alankomaat
  - Belgia
  - Iso-Britannia
  - Norja
  - Ruotsi
  - Viro

Moniviranomaisyhteistyö

- Moniviranomaisyhteistyön toiminnot vaihtelevat tarkastelluissa maissa, mutta etenkin Belgiassa, Norjassa ja Iso-Britanniassa yhteistoiminta perustuu selkeisiin malleihin, joissa **keskeiset viranomaiset on rakenteellisesti koottu yhteen tekemään yhteistyötä.**
- Belgiassa työsuojaus, syyttäjä ja poliisi tekevät **alueellisesti tiivistä yhteistyötä.** Toimijat ovat erikoistuneet työperäisen hyväksikäytön torjuntaan ja se on heidän yhteinen fokuksensa.
- Norjassa on perustettu **työelämärikollisuuteen puuttumiseksi A-krim-keskuksia,** joissa eri viranomaiset työskentelevät samoissa tiloissa.
- Iso-Britanniassa esimerkiksi Manchesterin alueella mm. viranomais- ja järjestötoimijoiden kokoontumisen saman katon alle on nähty **helpottavan matalan kynnyksen tiedonvaihtoa.**

Suosituksset: Moniviranomaisyhteistyön vahvistaminen

- Tulee laatia ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjumisen **toimenpideohjelma**, johon sisältyy moniviranomaisyhteistyön rakenteiden perustaminen ja jossa käydään läpi **konkreettiset toimet koskien tiedonvaihtoa, toimivaltuuksia ja alueellista yhteistyötä**, ml. muiden keskeisten toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö.
- **Moniviranomaisyhteistyön vahvistaminen vaatii käytännön koordinaatiota ja resursseja**, niin yksittäisten viranomaisten sisällä kuin moniviranomaisyhteistyön puitteissa.
- Molemmissa tapauksissa koordinaatio edellyttää **nimettyjä henkilöitä, jotka ymmärtävät työperäisen hyväksikäyttöilmion eri näkökulmia**, ja joiden työnkuvaan selkeästi kuuluu työperäiseen hyväksikäyttöön puuttuminen.

Suosituksset:

Moniviranomaisyhteistyön vahvistaminen

Työsuojelun, poliisin ja verottajan systemaattista ja rakenteellista yhteistyötä ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjumiseksi tulee edelleen vahvistaa alueellisella tasolla kokoamalla työvoiman hyväksikäytön vastaista työtä tekevien keskeisten toimijoiden edustajat työskentelemään yhdessä samoihin tiloihin. Tätä voidaan testata pilotinomaisesti Etelä-Suomessa.

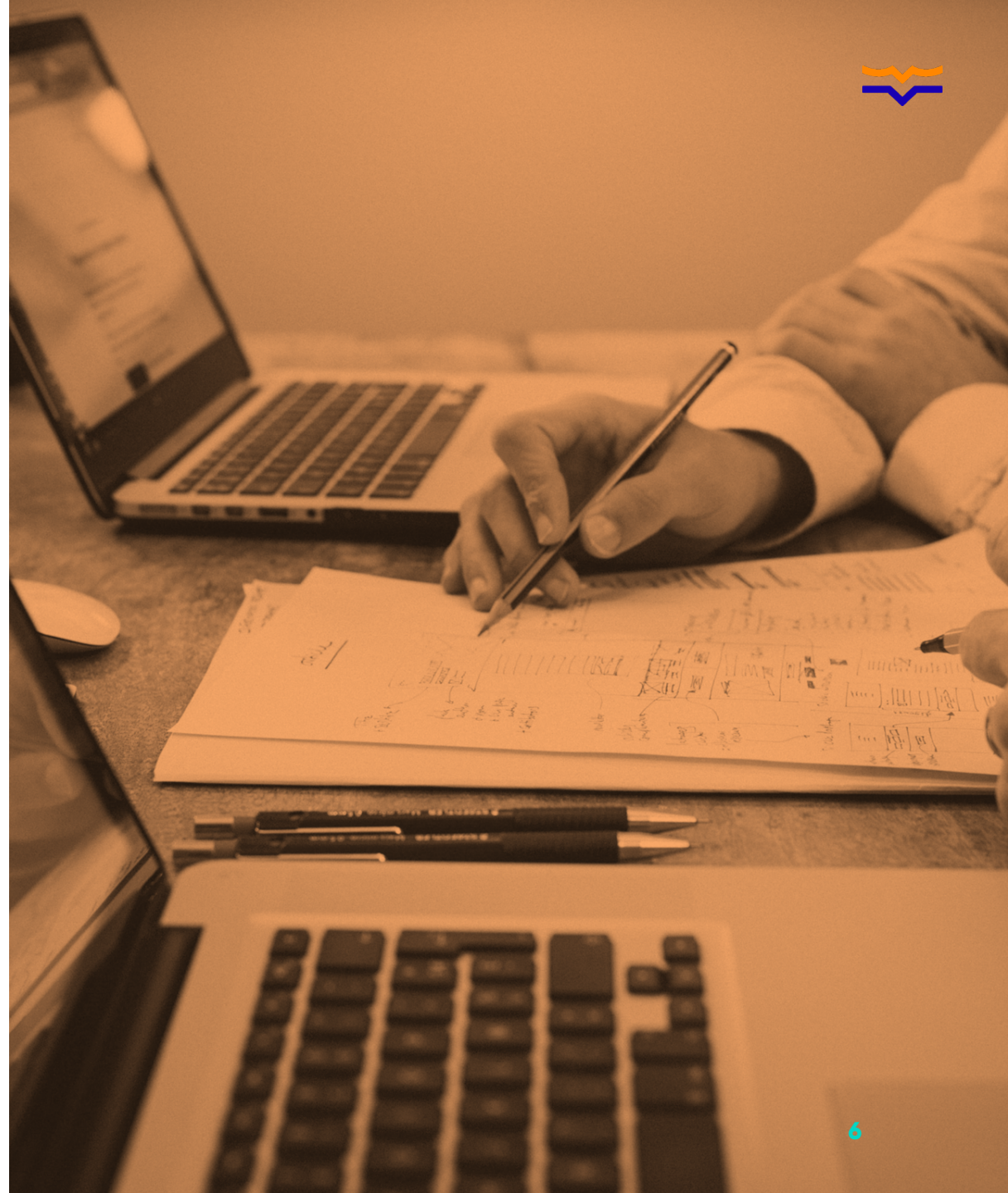

Suosituksset:

Moniviranomaisyhteistyön vahvistaminen

Viranomaisten keskinäisiä tiedonsaantioikeuksia tulee selkiyttää ja vahvistaa, huomioiden tietosuojalainsäädännön asettamat mahdolliset rajoitukset. Viranomaisten yhteistyömahdollisuuksia on parannettava edelleen ja viranomaisten tiedonsaantioikeuksia on tarvittaessa muutettava.

Suosituksset:

Moniviranomaisyhteistyön vahvistaminen

Työsuojelun, poliisin ja veroviranomaisten tulee luoda yhteinen malli yhteistarkastusten toteuttamiseksi. Valvontatapahtumien hyvä valmistelu vaatii taustatyötä ja yhteisten toimintatapojen mallinnusta, jotta yhteiset valvontatapahtumat olisivat mahdollisimman tehokkaita.

Työsuojelun rooli

- Eri viranomaisilla, etenkin työsuojeluviranomaisilla, on tarkastelluissa maissa **vaihteleva toimivalta puuttua** työvoiman hyväksikäyttöön → erot menettelytavoissa ja määritelmässä.
- Alankomaissa ja Belgiassa työsuojelulla on mandaatti **tutkia työperäistä ihmiskauppaa**.
- Alankomaissa työsuojelu voi tehdä **tarkastuksia myös kotitalouksissa**.
- Iso-Britanniassa Gangmasters and Labour Abuse Authority (GLAA) torjuu ja tutkii työvoiman hyväksikäyttöä Englannissa ja Walesissa mm. **tiedustelu- ja data-analytiikan avulla**.

Suosituksset: Työsuojelun roolin vahvistaminen

Työsuojelun tulee **priorisoida** ihmiskaupan ja työvoiman hyväksikäytön torjuntaa entistä voimakkaammin. Teema tulee huomioida myös tulosohjauksessa, sillä **riskialoille kohdistuvat tarkastukset vievät todennäköisesti enemmän aikaa ja resursseja kuin tavalliset tarkastukset.**

Suosituksset: Työsuojelun roolin vahvistaminen

Työsuojelun eri vastuualueille – eli eri puolille maata – tulee nimetä ihmiskaupan vastaista toimintaa ja tiedonvaihtoa **koordinoivat henkilöt.**

Suosituksset: Työsuojelun roolin vahvistaminen

Parantaakseen kotona tehtävän työn valvontaa tulee harkita lain työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (20.1.2006/44) 9 §:n muuttamista niin, että **epäily ihmiskaupasta katsotaan vaaraksi työntekijän hengelle tai aiheuttavan olennaisen haitan tai vaaran hänen terveydelleen**. Muutos mahdollistaisi työsuojelutarkastusten tekemisen kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa, silloin kun on aihetta epäillä ihmiskauppaa esim. kotitalous- tai hoivatyössä.

Poliisin erikoistuminen ja tietoisuuden lisääminen

- Norjassa, Belgiassa, Alankomaissa, Iso-Britanniassa ja Ruotsissa on **poliisin ihmiskauppaan erikoistuneita kansallisia ja/tai alueellisia yksiköitä**, joiden on koettu merkittävästi parantaneen ihmiskauppatapausten tutkintaa. Haasteeksi on tunnistettu mm. epätasainen ymmärrys ilmiöstä, sekä pitkät tutkinta-ajat.
- Selvityksen tulosten mukaan poliisin **tiivis yhteistyö** muiden viranomaisten ja sidosryhmien, kuten järjestöjen, kanssa **edistää tapausten tunnistamista ja tutkintaa sekä uhrien oikeuksien toteutumista.**

Suosituksset:

poliisin erikoistuminen ja tietoisuuden lisääminen

Tutkinnanjohtajien, tutkijoiden sekä kenttä- ja järjestyspoliisien tietoisuutta työvoiman hyväksikäytöstä ja ihmiskaupan tunnusmerkistöistä tulee edelleen parantaa. **Ihmiskauppa ja työvoiman hyväksikäyttö tulee sisällyttää poliisin perus- tai täydennyskoulutukseen yhtenä teemana.**

Suosituksset:

poliisin erikoistuminen ja tietoisuuden lisääminen

Rikosilmoitusten esiselvitysprosessia tulee kehittää poliisilaitoksilla, jotta esitutkinnat saadaan käyntiin nopeammin ja relevantit tapaukset tunnistetaan ja kirjataan järjestelmään oikein.

Suosituksset:

poliisin erikoistuminen ja tietoisuuden lisääminen

Poliisin, työsuojelun ja verottajan yhteistyötä tulee edelleen lisätä alueellisesti. On tärkeää, että poliisi tekee myös tiivistä sidosryhmäyhteistyötä järjestöjen ja ammattiliittojen sekä muiden kolmannen sektorin toimijoiden sekä sosiaali- ja terveys- ja muiden tarkastusviranomaisten kanssa.

Proaktiivinen tiedonkeruu ja riskien arviointi

- Alankomaissa, Belgiassa ja Iso-Britanniassa käytetään **tiedonlouhintaa ja ennakoivaa analyysiä**, jotta riskisektoreita ja -yrityksiä voitaisiin tunnistaa paremmin ja niihin voitaisiin **kohdentaa valvontaa**.
- Alankomaissa käytössä on **viranomaisten yhteisrekisteri** SUWI-net ja Belgiassa ns. Dolsis alusta, joihin kerättyjen tietojen pohjalta työsuojeluviranomainen voi tehdä riskiarviointia sekä suunnitella ja kohdentaa tarkastuksia.

Suosituksset:

proaktiivinen tiedonkeruu ja riskien arviointi

Kunkin viranomaisen tulee **kehittää proaktiivista tiedonkeruuta ja riskimallintamista tarkastusten kohdentamiseksi** ja työvoiman hyväksikäytön paljastamiseksi. Tiedonkeruuta tulee tehdä kussakin keskeisessä viranomaisessa, mutta tiedon tehokas jakaminen edellyttää yllä mainittua tiedonvaihdon rakenteiden ja toimivaltuuksien kehittämistä. **Tarvitaan myös jokin viranomainen ottamaan vastuu riskimallintamisen koordinoinnista.**

Suosituksset: proaktiivinen tiedonkeruu ja riskien arviointi

Iso-Britannian, Belgian ja Alankomaiden esimerkin mukaisesti Suomessa **tulee kehittää tiedonlouhintaa** eli automaattisia tai puoliautomaattisia tilastollisia menetelmiä, joilla oleellinen tieto siivilöidään suuresta joukosta rekisteriaineistoja ja muuta dataa, ja sen pohjalta tunnistetaan riskikohteita. Lisäksi tulee edelleen harkita **yhteisrekisterien kehittämistä** tehokkaamman tiedonvaihdon mahdollistamiseksi etenkin poliisin, työsuojelun ja verottajan välille.

Työvoiman hyväksikäytön uhrien oikeuksien vahvistaminen

- Kaikissa selvityksen maissa havaittiin ongelmia työvoiman hyväksikäytön uhrien oikeuksien toteutumisessa. **Monissa maissa vakavaa työperäistä hyväksikäyttöä ei välttämättä käsitellä ihmiskauppanimikkeellä, vaan erilaisina työ- ja sosiaalirikoksina tai -rikkeinä.**
- Työvoiman hyväksikäytön uhrien näkökulmasta on tärkeintä, että työntekijöillä on olemassa **toimivia keinoja palkkasaataviensa saamiseksi.** Mm. Belgiassa ja Alankomaissa paperittoman työntekijän on mahdollista saada automaattisesti 3–6 kk maksamaton palkka EU:n työnantajasanctiodirektiiviin perustuen.
- Virossa **työriitakomitea on rikos- tai siviiliprosessia nopeampi väylä vaatia maksamattomia palkkoja** työnantajalta. Oikeusavustajan palkkaaminen työriitakomitean käsittelyä varten ei ole välttämätöntä, ja esimerkiksi uhrien tukipalvelut voivat auttaa tarvittavien lomakkeiden täyttämisenä sekä näytön kokoamisessa.

Suosituksset:

Työvoiman hyväksikäytön uhrien oikeuksien vahvistaminen

Oikeusministeriön tulee selvittää, voisiko lakia oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997) muuttaa niin, että **kiskonnantapaisen työsyryjinnän ja työsyryjinnän uhreilla olisi oikeus (maksuttomaan) oikeusapuun.** Oikeusaputoimistojen tietoisuutta ilmiöstä tulee myös vahvistaa.

Suosituksset:

Työvoiman hyväksikäytön uhrien oikeuksien vahvistaminen

Suomessa tulee harkita Viron
työriitakomitean kaltaista elintä, joka
käsittelisi mm. palkkariidat
nopeammin ja kevyemmin verrattuna
rikos- ja riita-asioiden usein
pitkittyneisiin ja lopputulokseltaan

Suosituksset:

Työvoiman hyväksikäytön uhrien oikeuksien vahvistaminen

Hyväksikäytöstä ilmoittamista tulee helpottaa ottamalla käyttöön myös muilla poliisilaitoksilla Helsingissä kehitetty **toimintatapa, joka mahdollistaa Rikosuhripäivystyksen fasilitoiman nimettömän keskustelun uhrin ja poliisin välillä ennen mahdollisen rikosilmoituksen tekemistä.**

HEUNI

Suosituksset:

Työvoiman hyväksikäytön uhrien oikeuksien vahvistaminen

Työsuojelun ja muiden viranomaisten valvontatapahtumien yhteydessä tulisi aina priorisoida työsuhteen ehtojen toteutumista puhtaasti ulkomaalaisvalvonnan sijasta.

Myös **tulkkia** tulisi käyttää aina tarvittaessa.

Kiitos!

Anniina Jokinen

anniina.jokinen@om.fi
@Jokinen_A

Anna-Greta Pekkarinen

anna-greta.pekkarinen@om.fi
@AGPekkarinen

 [@heuni_institute](https://twitter.com/heuni_institute)

 [@heuni_institute](https://www.facebook.com/heuni_institute)

 www.heuni.fi

HEUNI

The European Institute for
Crime Prevention and Control,
affiliated with the United Nations

